

SEURAKUNTATALOUDEN TASE

virastokollegio 17.6.2020

Punainen teksti = lisäys/muutos aikaisempaan ohjeeseen

SISÄLLYSLUETTELO

I	TASETTA KOSKEVAT SÄÄNNÖKSET, MÄÄRÄYKSET JA OHJEET	1
II	VASTAAVAA	1
1.	PYSYVÄT VASTAAVAT	1
1.1.	Aineettomat hyödykkeet	2
1.1.1.	<i>Aineettomat oikeudet</i>	2
1.1.2.	<i>Hautaus-toimen aineettomat hyödykkeet</i>	2
1.1.3.	<i>Muut pitkävaikutteiset menot</i>	2
1.1.4.	<i>Ennakkomaksut</i>	2
1.2.	Aineelliset hyödykkeet	2
1.2.1.	<i>Maa- ja vesialueet</i>	2
1.2.2.	<i>Hautaus-toimen aineelliset hyödykkeet</i>	3
1.2.3.	<i>Rakennukset</i>	3
1.2.4.	<i>Kiinteät rakenteet ja laitteet</i>	4
1.2.5.	<i>Koneet ja kalusto</i>	4
1.2.6.	<i>Muut aineelliset hyödykkeet</i>	4
1.2.7.	<i>Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat</i>	5
1.3.	Sijoitukset	5
1.3.1.	<i>Osakkeet ja osuudet</i>	5
1.3.2.	<i>Saamiset</i>	5
2.	TOIMEKSIANTOJEN VARAT	5
2.1.	Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	6
2.2.	Muut toimeksiantojen varat	6
3.	VAIHTUVAT VASTAAVAT	6
3.1.	Vaihto-omaisuus	6
3.1.1.	<i>Aineet ja tarvikkeet</i>	6
3.1.2.	<i>Keskeneräiset tuotteet</i>	7
3.1.3.	<i>Valmiit tuotteet/Tavarat</i>	7
3.1.4.	<i>Muu vaihto-omaisuus</i>	7
3.1.5.	<i>Ennakkomaksut</i>	7

3.2.	Saamiset	7
3.2.1.	<i>Myyntisaamiset</i>	7
3.2.2.	<i>Lainasaamiset</i>	8
3.2.3.	<i>Muut saamiset</i>	8
3.2.4.	<i>Siirtosaamiset</i>	8
3.3.	Rahoitusarvopaperit	8
3.3.1.	<i>Osakkeet ja osuudet</i>	8
3.3.2.	<i>Muut arvopaperit</i>	8
3.4.	Rahat ja pankkisaamiset	8
III	VASTATTAVAA	9
4.	OMA PÄÄOMA	9
4.1.	Peruspääoma	9
4.2.	Arvonkorotusrahasto	9
4.3.	Ainaishoitosopimusten pääomat	10
4.4.	Yleiskatteiset rahastot	10
4.5.	Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä	10
4.6.	Tilikauden ylijäämä/alijäämä	10
5.	POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	11
5.1.	Poistoero	11
5.2.	Vapaaehtoiset varaukset	11
6.	PAKOLLISET VARAUKSET	11
6.1.	Eläkevaraukset	11
6.2.	Muut pakolliset varaukset	12
7.	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	12
7.1.	Lahjoitusrahastojen pääomat	12
7.2.	Muut toimeksiantojen pääomat	13
8.	VIERAS PÄÄOMA	13
8.1.	Pitkäaikainen vieras pääoma (lainat)	13
8.1.1.	<i>Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta</i>	13
8.1.2.	<i>Lainat julkisyhteisöiltä ja muilta luotonantajilta</i>	13
8.2.	Saadut ennakot	14
8.3.	Ostovelat	14
8.4.	Muut velat	14
8.5.	Siirtovelat	14
	Taseen kaava	16

I TASETTA KOSKEVAT SÄÄNNÖKSET, MÄÄRÄYKSET JA OHJEET

Seurakuntatalouden on sisällytettävä tilinpäätökseensä muun ohessa tase ja sen liitetiedot (KJ 15:9,2). Tilikaudelta on laadittava tilinpäätös, joka sisältää muun muassa tilinpäätöspäivän taloudellista asemaa kuvaavan taseen (KPL 3:1,1). Tasetta laadittaessa on noudatettava hyvää kirjanpitoa (KPL 1:3). Taseen ja sen liitetietojen on oltava muiden tilinpäätökseen kuuluvien ja siihen liitettyjen asiakirjojen ohella selkeitä ja niiden on muodostettava yhtenäinen kokonaisuus (KPL 3:1). **Taseen laadinnassa noudatetaan tämän ohjeen mukaista tasekaavaa (KL 22:2, 1 mom kohta 7).**

Seurakuntatalouden kirjanpitovelvollisuuteen, kirjanpitoon ja tilinpäätökseen sovelletaan kirjanpitolakia (KPL 1336/1997). Kirkkohallituksen tehtävänä on antaa tarkempia määräyksiä seurakuntatalouksien kirjanpidosta (KL 22:2, 1 mom kohta 7). Kirkkohallituksen antamat määräykset kuuluvat kirjanpitolain edellyttämän hyvän kirjanpitoa (KPL 1:3) lähteisiin seurakuntatalouden kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä. Kirkkohallituksen asettama kirjanpitoasioiden neuvottelukunta antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain ja Kirkkohallituksen antamien määräysten soveltamisesta seurakuntien kirjanpidossa. Kirjanpitoasioiden neuvottelukunnan tehtävänä on myös yleisten neuvojen ja ohjeiden antaminen kirjanpitolain soveltamisesta ja kirjanpidon pitämisestä, tarkoituksena hyvän kirjanpitoa edistää seurakunnissa.

Hautainhoitorahaston tase laaditaan saman kaavan ja samojen periaatteiden mukaan kuin seurakuntatalouden tase. Mikäli seurakuntataloudella ei ole hautainhoitorahastoa, mutta sillä on kesähoitosopimuksia pidempiä haudanosopimuksia, hoitosopimuksiin liittyvät tasekirjaukset tehdään seurakuntatalouden taseeseen.

Tilinpäätöstä laadittaessa ja tilinavausta tehtäessä noudatettaviin periaatteisiin kuuluvat (KPL 3:3,1):

1. oletus kirjanpitovelvollisen toiminnan jatkuvuudesta
2. johdonmukaisuus laatuperiaatteiden ja -menetelmien soveltamisessa tilikaudesta toiseen
3. huomion kiinnittäminen tapahtumien tosiasialliseen sisältöön eikä yksinomaan niiden oikeudelliseen muotoon (sisältöpainotteisuus)
4. tilikauden tuloksesta riippumaton varovaisuus
5. tilinavauksen perustuminen edellisen tilikauden päättäneeseen taseeseen
6. tilikaudelle kuuluvien tuottojen ja kulujen huomioon ottaminen riippumatta niihin perustuvien maksujen suorituspäivästä
7. kunkin hyödykkeen ja muun tase-eriin merkittävän erän erillisarvostus.
8. **taseessa vastaaviin ja vastattaviin kuuluvien erien ja tuloslaskelmassa tuottojen ja kulujen esittäminen täydestä määrästäan niitä toisistaan vähentämättä, jollei yhdisteleminen ole tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi (netottamiskielto).**

Em. periaatteista saadaan poiketa vain erityisestä syystä. Poikkeamisesta perusteluineen ja vaikutuslaskelmineen on esitettävä liitetieto tilinpäätöksessä. (KPL 3:3,3)

Kustakin taseen erästä on esitettävä vastaava tieto viimeistä edelliseltä tilikaudelta (vertailutieto). Jos taseen erittelyä on muutettu, on vertailutietoa mahdollisuuksien mukaan oikaistava. Samoin on meneteltävä, jos vertailutieto ei muun syyn takia ole käyttökelpoinen. (KPL 3:1,2) Taseen esittämistä ei saa muuttaa, ellei siihen ole erityistä syytä (KPA 1:8). Jos yksittäisen nimikkeen kohdalle ei tule lukua tilikaudelta ja edeltävältä tilikaudelta, se on jätettävä pois taseesta (KPA 1:11,3).

II VASTAAVAA

Taseen vastaavaa -puoli jaetaan erien käyttötarkoituksen ja suunnitellun vaikutusajan perusteella pysyviin vastaaviin ja vaihtuviin vastaaviin sekä toimeksiantojen varoihin.

1. PYSYVÄT VASTAAVAT

Pysyvät vastaavat ryhmitellään aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin sekä sijoituksiin. Seurakuntatalouden pysyviä vastaavia ovat tulon tuottamisen tarkoituksesta riippumatta hyödykkeet, jotka ovat palvelutuotannossa useana tilikautena. Kirjanpitolain mukaista pysyvien vastaavien käsittelyä on laajennettu,

koska seurakuntatalouden palvelutuotannossa tuotannontekijöiden hankinnan tarkoituksena on palvelujen tuottaminen ja harvemmin tulojen kerryttäminen.

1.1. Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat hyödykkeet jaotellaan seurakunnan taseessa neljään nimikkeeseen:

- *Aineettomat oikeudet*
- *Hautaustoimen aineettomat hyödykkeet*
- *Muut pitkävaikutteiset menot*
- *Ennakkomaksut*

1.1.1. Aineettomat oikeudet

Aineettomat oikeudet ovat lähinnä investointeja taitotietoon, esimerkiksi patentit, tekijänoikeudet ja atk-ohjelmistojen käyttöoikeudet. Aineettoman oikeuden hankintamenon aktivointi taseeseen tulee kysymykseen silloin, kun sen tulontuottamisaika tai vaikutusaika tuotannontekijänä on yhtä tilikautta pitempi ja kun hankintamenon kerralla kuluksi kirjaamisella olisi olennainen vaikutus seurakunnan tilikauden tulokseen. Aineettoman oikeuden hankintamenon jaksottamista varten on arvioitava, myötävaikuttaako aineeton oikeus myös tilikauden päättymisen jälkeen palvelujen tuottamiseen tai liittykö siihen tulonodotuksia.

1.1.2. Hautaustoimen aineettomat hyödykkeet

Tähän nimikkeeseen aktivoidaan hautaustoimelle hankitut atk-ohjelmat sekä seurakunnan käyttöoikeus toisen seurakunnan ylläpitämään tunnustuksettomaan hauta-alueeseen ym. hautaustoimen aineettomat hyödykkeet.

1.1.3. Muut pitkävaikutteiset menot

Muilla pitkävaikutteisille menoilla tarkoitetaan edellisiin ryhmiin kuulumattomia aineettomia hyödykkeitä. Tällaisia menoja voivat olla esim. osake- ja vuokrahuoneistojen peruskorjausmenot ja palvelutoiminnan pitkävaikutteiset kehittämismenot.

1.1.4. Ennakkomaksut

Ennakkomaksut ovat ennen tilauksen toimitusta suoritettuja maksuja, jotka ovat osasuorituksia tilauksen mukaisesta kauppahinnasta.

1.2. Aineelliset hyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet ryhmitellään seurakunnan taseessa seuraavasti:

- *Maa- ja vesialueet*
- *Hautaustoimen aineelliset hyödykkeet*
- *Rakennukset*
- *Kiinteät rakenteet ja laitteet*
- *Koneet ja kalusto*
- *Muut aineelliset hyödykkeet*
- *Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat*

1.2.1. Maa- ja vesialueet

Tase-erään *Maa- ja vesialueet* sisällytetään maa-alueet, rakennetut ja rakentamattomat tontit, metsät, vesialueet sekä liittymismaksut.

Maa- ja vesialueet jaotellaan seuraaville taseen tileille:

- maa- ja vesialueet

- metsät
- liittymismaksut

Seurakuntatalouden maa-alueet ovat joko palvelutuotantoon liittyvää omaisuutta kuten rakennetut tontit ja piha-alueet tai muihin pitkäaikaisiin sijoituksiin rinnastettavaa omaisuutta kuten virkistysalueet ja maa-alueet, joiden käyttötarkoitusta ei ole päätetty, tai vaihto-omaisuuteen kuuluvaa omaisuutta kuten myytäväksi tarkoitettut tontit.

Maa-alueiden hankintameno käsitellään ensisijaisesti investointimenona ja se kirjataan taseessa pysyviin vastaaviin. Myytäväksi tarkoitettujen tonttien hankintameno voidaan siirtää vaihtuviin vastaaviin, kun tästä käyttötarkoituksesta on tehty päätös. Pysyvistä vastaavista maa-alue siirretään vaihto-omaisuuteen hankintameno määräisenä (KPL 5:19). Mahdollinen maa-alueeseen tehty arvonnkorotus peruutetaan, kun maa-alue siirretään pysyvistä vastaavista vaihtuviin vastaaviin. Kirjanpidollisesti siirto vaihtuviin vastaaviin vaikuttaa vain tase-eriin.

Aktivoitavaan hankintameno lasketaan mukaan nimellishankintahinnan lisäksi erottamis-, lainhuudatus- yms. välittömästi alueen käyttöön saattamisesta aiheutuneet menot.

Siirtokelpoiset liittymismaksut, joita ei palauteta, kirjataan pysyvien vastaavien tase-erään Maa- ja vesialueet. Liittymismaksut, jotka eivät ole palautettavia eivätkä siirtokelpoisia, kirjataan tuloslaskelmaan kuluksi. Käyttötarkoituksesta riippumatta maa-alueen hankintameno käsitellään investointimenona ja kirjataan taseeseen pysyviin vastaaviin.

Maa- ja vesialueiden hankintamenoista ei tehdä suunnitelman mukaisia poistoja.

1.2.2. Hautaustoimen aineelliset hyödykkeet

Tähän tase-erään kirjataan kaikki hautaustoimeen liittyvät aineelliset hyödykkeet kuten hautausmaa-alueen maapohjan hankintameno ja sen kunnostus hautausmaaksi, rakennukset sekä koneet ja laitteet. Myös hautausmaiden kiinteiden rakenteiden (tiet, puistot, johtoverkostot jne.) hankintamenot kirjataan tähän tase-erään. Jokaista hautausmaata seurataan kirjanpidossa erikseen. (Hautaustoimilaki 457/2003)

Hautaustoimen aineelliset hyödykkeet jaotellaan seuraaville taseen tileille:

- Hautaustoimen it-laitteet
- Hautausmaiden maa- ja vesialueet
- Krematoriot
- Vainajien säilytystilat
- Hautaustoimen muut rakennukset
- Hautaustoimen maa- ja vesirakenteet
- Hautaustoimen kiinteät rakenteet
- Hautaustoimen koneet ja laitteet
- Hautaustoimen muut aineelliset hyödykkeet

1.2.3. Rakennukset

Tase-erään *Rakennukset* aktivoidaan hankintamenot niistä rakennuksista, joita käytetään seurakuntatalouden perustoiminnassa, joista kertyy tuloja tai jotka ovat realisoitavissa. Poistamaton hankintameno rakennuksesta, jonka kohdalla mikään mainituista ehdoista (tulonodotus ja realisoitavuus) ei täyty, kirjataan kuluksi.

Rakennukset jaotellaan seuraaville taseen tileille:

- kirkot
- kellotapulit
- siunauskappelit
- seurakuntatalot
- kappelit ja muut kirkkorakennukset
- leiri- ja kurssikeskukset

- asuinrakennukset
- arava-asuintalot
- hallinto- ja laitosrakennukset
- liikerakennukset
- huoltorakennukset
- muut rakennukset

Asuinrakennuksiksi luetaan sellaiset rakennukset, joiden kerrosalasta yli puolet on asumiskäytössä. Muita rakennuksia ovat rakennukset, joissa yli puolet kerrosalasta on muussa kuin edellisen luettelon mukaisessa käytössä.

Rakennusten teknisten laitteiden kuten hissien, ilmanvaihto-, lämmitys- ja jäähdytyslaitteistojen, keskus-antennien sekä muiden rakenteiden, esim. alttarirakenteiden, hankintameno luetaan mukaan varsinaisen rakennusrungon hankintamenoon. Poistosuunnitelmaa laadittaessa otetaan kuitenkin huomioon, että rakennuksen teknisiä laitteita joudutaan uusimaan nopeammin kuin varsinaista rakennusrunkoa. **Katso ohje seurakuntatalouden käyttöomaisuus-kirjanpito ja suunnitelman mukaisten poistojen laskeminen.**

Rakennusten perusparannusmenot voidaan aktivoida taseen pysyviin vastaaviin omana eränä. Tase-erään Rakennukset sisällytetään myös rakennelmat, joita ovat mm. polttoainesäiliöt sekä kevyet esimerkiksi puusta tehdyt, usein tilapäiset varastot.

Jos jonkin rakennuksen yhteydessä on hautaustoimeen liittyviä tiloja, tulee kyseisiä tiloja vastaavat tasearvot erottaa rakennusten tasearvoista ja merkitä kohtaan Hautaustoimeen aineelliset hyödykkeet ao. tasetilille.

Yhdistelmärakennuksissa (esim. kirkko ja seurakuntatalo samassa rakennuksessa) seurakuntatalouden tulee olennaisuuden periaate huomioon ottamalla jakaa rakennuksen tasearvo rakennuksen tilaratkaisut ja merkittävät tekniset seikat huomioiden eri tase-eriin.

1.2.4. Kiinteät rakenteet ja laitteet

Tähän tiliryhmään kuuluvat ne erillään rakennuksista olevat kiinteät rakenteet ja laitteet, jotka eivät kuulu varsinaisiin rakennuksiin.

Kiinteät rakenteet ja laitteet jaotellaan seuraaville taseen tileille:

- Maa- ja vesirakenteet
- Urut
- Muut kiinteät rakenteet ja laitteet

Rakenne tai laite on kiinteä, jos sen käyttötarkoitus rakennuksesta irrotettaessa muuttuu olennaisesti, tai rakennus on sen jälkeen käyttökelvoton tai uusittava toiseen tarkoitukseen tai jos rakenteen tai laitteen irrottamisen jälkeen rakennukseen on suoritettava suuri korjaus.

1.2.5. Koneet ja kalusto

Koneet ja kalusto jaotellaan seuraaville taseen tileille:

- Kuljetusvälineet
- Tietotekniikkalaitteisto
- Muut koneet ja kalusto

Rakennukseen kiinteästi kuuluvia laitteita ei merkitä tähän tasanimikkeeseen, vaan ne sisällytetään tase-erään *Rakennukset*.

1.2.6. Muut aineelliset hyödykkeet

Tase-erässä *Muut aineelliset hyödykkeet* esitetään luonnonvarat sekä seurakunnan omistamat sakraali-, arvo- ja taide-esineet. Tähän nimikkeeseen kuuluvat myös kasvatettavat varat, esim. taimitarhat.

Muut aineelliset hyödykkeet jaotellaan seuraaville taseen tileille:

- Luonnonvarat
- Sakraali-, arvo- ja taide-esineet
- Muut aineelliset hyödykkeet

Luonnonvaroja ovat mm. soranottoaikat, malmiesiintymät, kivilouhokset ja turvesuot. Luonnonvarojen hankintamenoista tehdään yleensä poistot käytön mukaan eli ns. substanssipoistoina.

Seurakuntatalouden omistamat arvoesineet ovat aktivoitavaa omaisuutta, jos niitä käytetään useampana kuin yhtenä tilikautena. Arvo- ja taide-esineistä ei pääsääntöisesti tehdä suunnitelman mukaisia poistoja, mutta niiden hankintamenoa on kirjattava arvonalennuksena kuluksi, mikäli niiden todennäköinen arvo on olennaisesti ja pysyvästi vielä poistamatonta hankintamenoa pienempi.

1.2.7. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat

Tase-erä *Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat* sisältää pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden ennakkomaksut ja valmisteilla olevista investoinneista aiheutuneet hankintamenot. Keskeneräiset hankinnat voivat koskea sekä omaa valmistusta että ostoja ulkopuolisilta. Rahoitusosuudet investointimenoihin kirjataan tähän tase-erään menonoikaisuna.

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat jaotellaan seuraaville taseen tileille:

- Keskeneräiset työt ja hankinnat
- Ennakkomaksut

1.3. Sijoitukset

Sijoituksiin merkitään seurakunnan toiminnan mahdollistamiseksi hankitut arvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset, kuten asunto- ja kiinteistöosakkeet sekä esim. osuuskuntien sääntömääräiset osuudet.

Sijoitukset eritellään seurakunnan taseessa seuraavasti:

- *Osakkeet ja osuudet*
- *Saamiset*

1.3.1. Osakkeet ja osuudet

Tase-erä *Osakkeet ja osuudet* sisältää arvopaperit, joiden omistamisen tarkoituksena on seurakunnan toiminnan mahdollistaminen, esim. asunto-osakkeet ja toimitilojen hallintaan oikeuttavat osakkeet. Näiden osakkeiden ja osuuskuntien hankinnan tarkoituksena on vaikuttaa seurakuntatalouden palvelujen tuottamiseen useana tilikautena. Tase-erään kirjataan myös osuuskuntien sääntömääräiset osuussijoitukset (kuten osuuskaupat, Metsäliitto Osuuskunta ja muut sellaiset)

Osakkeet ja osuudet jaotellaan seuraaville taseen tileille:

- Asunto-osakkeet
- Kiinteistöosakkeet
- Muut osakkeet ja osuudet

1.3.2. Saamiset

Tase-erä *Saamiset* sisältää seurakunnan rahoitusomaisuuteen ja toimeksiantojen varoihin kuulumattomat saamiset, jotka ovat luonteeltaan pysyviä.

2. TOIMEKSIANTOJEN VARAT

Toimeksiantojen varoja ovat *Lahjoitusrahastojen erityiskatteet ja Muut toimeksiantojen varat*. Osa toimeksiantojen rahavaroista voi olla myös rahoissa ja pankkisaamisissa. Kaikki toimeksiantojen varat ja pääomat erotetaan toisistaan tuloyksikkönumerolla.

2.1. Lahjoitusrahastojen erityiskatteet

Kun seurakunnalle on osoitettu testamentti tai lahjoitus, jossa määritellään sen käyttötarkoitus, seurakuntataloudessa tulee ensin arvioida määritellyn käyttötarkoituksen toteuttamismahdollisuudet. Mikäli seurakuntataloudella on mahdollisuus toteuttaa käyttötarkoitus ja muut mahdolliset ehdot, kirkkoneuvosto/yhteinen kirkkoneuvosto tekee päätöksen testamentin tai lahjoituksen vastaanottamisesta.

Tämän jälkeen testamentin tai lahjoituksen varoista perustetaan erityiskatteinen rahasto. Rahastolle laaditaan säännöt (ks. Kirkkohallituksen laatima malli). Kirkkovaltuusto/yhteinen kirkkovaltuusto hyväksyy rahaston säännöt. Rahastolle perustetaan tulosityksikkö. Rahaston pääoma taseessa kohdistetaan rahaston tulosityksikölle.

Rahaston omaisuus merkitään toimeksiantojen varoihin tase-erään *Lahjoitusrahastojen erityiskatteet*. Rahavarat voidaan kirjata myös tase-erään *Rahat ja pankkisaamiset*. Lahjoitusrahastojen varat voivat olla myös saamia, arvopapereita, kiinteistöjä tai muita omaisuseriä. Käyttöehdon ilmauksena pidetään jo sitä, että testamentti tai lahjoitus on osoitettu seurakuntayhtymään kuuluvalla paikallisseurakunnalle.

Lahjoituksena saadut osakkeet kirjataan vastaanottohetken käypään arvoon. Kirjanpitoarvo ei saa ylittää osakkeiden todennäköistä luovutushintaa.

Lahjoituksena saadut omaisuserät, joihin ei liity toivetta tai käyttöehtoa, sisällytetään luonteensa mukaisiin nimikkeisiin seurakunnan taseen vastaavissa.

2.2. Muut toimeksiantojen varat

Seurakuntatalouden välitystehtävänä kerätyt kolehtitulot kirjataan muihin toimeksiantojen varoihin silloin kun seurakuntataloudella on oma pankkitili tätä asiaa varten. Ulostilitettävien kolehtien kirjauksissa suositellaan käytettäväksi rahoissa ja pankkisaamisissa olevia pankkitilejä. Seurakuntatalouden omaan käyttöön kerätyt kolehdit ja muut keräystuotot kirjataan aina rahoihin ja pankkisaamisiin.

Tähän tiliryhmään merkitään seurakuntatalouden tilinpäätöksen omana taseyksikkönä (segmentti) hoide-
tun hautainhoitorahaston ja/tai muiden omana taseyksikkönä hoidettujen rahastojen taseiden vastaavaa puolen loppusummat informatiivisina tietoina. Vastattavaa puolen loppusummat merkitään toimeksiantojen pääomiin.

3. VAIHTUVAT VASTAAVAT

Vaihtuvia vastaavia ovat vaihto-omaisuus ja rahoitusomaisuus. Rahoitusomaisuutta ovat rahat, saamiset sekä tilapäisesti muussa muodossa olevat rahoitusvarat (KPL 4:4.3 §).

3.1. Vaihto-omaisuus

Seurakuntatalouksilla ei yleensä ole vaihto-omaisuutta. Seurakuntatalouden vaihto-omaisuus voi olla esim. myytäväksi tarkoitettuja historiakirjoja, puutarhatuotteita tai tontteja. Vaihto-omaisuus jaotellaan taseessa seuraaviksi eriksi:

- *Aineet ja tarvikkeet*
- *Keskeneräiset tuotteet*
- *Valmiit tuotteet/Tavarat*
- *Muu vaihto-omaisuus*
- *Ennakkomaksut*

3.1.1. Aineet ja tarvikkeet

Aineilla ja tarvikkeilla tarkoitetaan valmistamista tai kuluttamista varten hankittuja hyödykkeitä. Niitä ovat esim. tavaroiden tai palvelujen valmistamiseen käytettävät raaka-aineet sekä apu- ja tarveaineet. Aineet ja

tarvikkeet saattavat liittyä välittömästi myytäväksi tarkoitetun hyödykkeen valmistamiseen tai valmistuksessa käytettävien koneiden ja laitteiden huoltoon tai luovutettavien palvelujen tuottamiseen. Aineisiin ja tarvikkeisiin sisällytetään myös myytäväksi tarkoitettujen hyödykkeiden pakkaustarvikkeet.

3.1.2. Keskenäiset tuotteet

Keskenäisillä tuotteilla tarkoitetaan itse valmistettuja, myytäväksi tai palvelutoiminnassa lyhyessä ajassa käytettäväksi tarkoitettuja hyödykkeitä, joiden valmistusprosessi on tilikauden päättyessä kesken (puoli-valmisteita). Tuote voi olla yhtä hyvin aineellinen kuin aineetonkin, esim. suunnittelutyö.

Palvelujen aikaansaamiseksi kertyneet menot voidaan aktivoida tilinpäätöksessä siihen saakka, kunnes palvelu luovutetaan. Aktivointi ei kuitenkaan ole suotavaa, mikäli palvelutoimeksiantojen määrä on suuri ja palvelujen kesto-aika on lyhyt. Kun palvelutoimeksiantojen määrä on suuri ja ne ovat lyhytkestoisia, pääsääntö seurakuntatalouden palvelutoiminnan kirjauksissa on, että suoriteperusteen mukaan toteutuneet menot kirjataan tuloslaskelmaan kuluksi, vaikka kulukirjaus tulisi näin merkityksi tilinpäätökseen ennen kuin palvelu on luovutettu.

3.1.3. Valmiit tuotteet/Tavarat

Valmiilla tuotteilla tarkoitetaan itse valmistettuja ja luovutusvalmiiksi saatettuja, myytäväksi tai palvelutuotannossa käytettäväksi tarkoitettuja hyödykkeitä. Tavarat ovat ulkopuolisilta tavarantoimittajilta hankittuja, sellaisinaan myytäväksi tai palvelutuotannossa käytettäväksi tarkoitettuja hyödykkeitä. Valmiisiin tuotteisiin sisällytetään myös seurakuntatalouden varsinaisten tuotteiden valmistuksessa syntyvät, myytäväksi tarkoitetut sivutuotteet ja valmistusjätteet.

3.1.4. Muu vaihto-omaisuus

Tase-erään *Muu vaihto-omaisuus* sisällytetään sellaisinaan myytäväksi hankitut tai jalostetut hyödykkeet, jotka eivät sisälly edellä käsiteltyihin vaihto-omaisuuseriin. Muuta vaihto-omaisuutta voivat olla muun muassa myytäväksi tarkoitetut tontit tai muut kiinteistöt, jotka on siirretty pysyvästä vastaavista vaihto-omaisuuteen.

3.1.5. Ennakkomaksut

Ennakkomaksuilla tarkoitetaan vaihto-omaisuushyödykkeistä niiden toimittajille ennen hyödykkeiden vastaanottamista maksettuja kauppahintoja tai kauppahinnan osia. Ennakkomaksut ovat luonteeltaan saamisina.

3.2. Saamiset

Seurakunnan saamiset jaetaan pitkäaikaisiin saamisiin ja lyhytaikaisiin saamisiin. Saaminen tai sen osa on pitkäaikainen, jos se erääntyy maksettavaksi yhtä vuotta pidemmän ajan kuluttua. Jos saaminen tai sen osa erääntyy yhden vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluttua, on se lyhytaikainen.

Pitkäaikaiset ja lyhytaikaiset saamiset esitetään taseessa erikseen myyntisaamisina, lainasaamisina, muina saamisina ja siirtosaamisina.

3.2.1. Myyntisaamiset

Myyntisaamisina ovat varsinaiseen toimintaan kuuluvan suoritteiden tai palvelun luovuttamisesta syntyneet saamiset samoin kuin pysyviin vastaaviin kuuluvien omaisuuserien myynnistä aiheutuneet saamiset. *Myyntisaamisiin* merkitään sekä myynti- että maksutuloihin perustuvat saamiset. Toteutuneet ja todennäköiset luottotappiot myyntisaamisista kirjataan tuloslaskelman muihin kuluihin, mikäli perintätoimenpiteet eivät ole tuottaneet tulosta (Taloussääntömalli 10 §).

3.2.2. Lainasaamiset

Lainasaamisilla tarkoitetaan annettuja lainoja. Lainasaamia ovat toisille seurakuntatalouksille tai emoseurakuntatalouden kokonaan omistamille tytäryhteisöilleen myöntämät lainat sekä notariaattitalletukset.

Kun seurakuntatalous on ottanut kassalainaa hautainhoitorahastolta, laina kirjataan seurakuntatalouden taseeseen vieraaseen pääomaan ja hautainhoitorahaston taseeseen lainasaamisiin.

3.2.3. Muut saamiset

Muina saamisina ilmoitetaan ne saamiset, jotka eivät kuulu edellä tarkasteltuihin saamisiin eivätkä ole siirtosaamia. Muina saamisina esitetään esim. pitkäaikaisesti sidotut talletukset, jotka on saatu myönnettyjen luottojen tai takausten vakuudeksi, sekä talletukset sulkutileille.

3.2.4. Siirtosaamiset

Siirtosaamiset syntyvät maksuperusteisen juoksevan kirjanpidon muuntamisessa suoriteperusteiseksi. Siirtosaamia ovat etukäteen suoritettut maksut menoista, jotka toteutuvat suoriteperusteisesti vasta tulevana tilikautena, esim. vuokrat, vakuutusmaksut ja verot. Siirtosaamia voivat olla myös suoriteperusteisesti syntyneet tulot, joita ei vielä ole saatu rahana, esim. ennakonpalautukset ja korkotulot.

Tähän kirjataan myös aiheettomasti maksetut erät, kuten palkansaajalta takaisin perittävä palkka tai muu suoritus.

3.3. Rahoitusarvopaperit

Tase-erä *Rahoitusarvopaperit* jaotellaan *osakkeiksi ja osuuksiksi sekä muiksi arvopapeiksi*.

Rahoitusarvopaperit ovat rahavarojen sijoituksia tai ne on saatu maksuna myyntisaamisesta. Kaikki sijoitusluontoiset osakkeet, osuudet, joukkovelkakirjat ja muut vastaavat arvopaperisijoitukset merkitään tähän tase-erään, vaikka ne tultaisiin realisoimaan pitemmän aikavälin kuluessa. Kirjanpitojärjestelmässä eri rahoitusarvopaperit saavat tilastollisen tilausnumeron.

3.3.1. Osakkeet ja osuudet

Osakkeet ja osuudet sisällytetään rahoitusomaisuuteen, jos ne tullaan realisoimaan seurakuntatalouden toiminnan rahoittamiseksi lyhyellä tai pitkällä aikavälillä likviditeetin tai tuottomahdollisuuksien niin edellyttäessä. Tähän kuuluvat pörssiosakkeet ja muut kassavarojen sijoittamiseksi hankitut osakkeet ja osuudet (ei pysyviin vastaaviin kuuluvat osakkeet ja osuudet eikä sijoitukset osake- tai muihin sijoitusrahasto-osuuksiin).

3.3.2. Muut arvopaperit

Tähän tiliryhmään kirjataan seurakunnan likvidien varojen sijoituksia rahamarkkinainstrumentteihin ovat mm. valtion velkasitoumukset, sijoitustodistukset, kuntatodistukset ja yritystodistukset.

Seurakuntatalous voi kirjata rahamarkkinasijoituksensa myös niin kutsutusti salkuittain eli useamman rahamarkkinasijoituksen ryhmänä. Rahamarkkinasijoitussalkkuja voi olla useita.

3.4. Rahat ja pankkisaamiset

Rahoilla tarkoitetaan seurakuntatalouden käteisiä kassavaroja (kolikoita ja seteleitä). Käteiseen rahaan verrattavia ovat esimerkiksi kassassa tavanomaisin määrin olevat lounassetelit yms.

Pankkisaamisilla tarkoitetaan pankkien ottolainauksilla olevia talletuksia erääntymisajankohdasta riippumatta. Nostamattoman shekkitaliluoton kirjaamista pankkisaamisiin ja vastattavissa vieraaseen pääomaan

ei suositella. Seurakuntatalouden taseeseen kirjataan kaikki seurakuntatalouden nimissä (y-tunnus) eri pankeissa olevat shekkitilit ja muut pankkitilit. Erityiskatteisten rahastojen pankkitalletukset kuuluvat tiliryhmään *Toimeksiantojen varat*.

III VASTATTAVAA

Taseen vastattavaa -puoli jaetaan viiteen pääryhmään:

- *Oma pääoma*
- *Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset*
- *Pakolliset varaukset*
- *Toimeksiantojen pääomat*
- *Vieras pääoma*

4. OMA PÄÄOMA

Kirkkolaissa ja -järjestyksessä ei ole säännöksiä seurakuntatalouden omasta pääomasta. Tässä ohjeessa on noudatettu kirjanpitoasetuksen oman pääoman jaottelua kuitenkin niin, että oman pääoman erien nimikkeet on valittu seurakuntatalouksiin soveltuviksi.

Seurakuntatalouden taseessa oma pääoma jaotellaan seuraavasti:

- *Peruspääoma*
- *Arvonkorotusrahasto*
- *Ainaishoitosopimusten pääomat*
- *Yleiskatteiset rahastot*
- *Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä*
- *Tilikauden ylijäämä/alijäämä*

Omaa pääomaa ei jaeta kirjanpitolain ja -asetuksen mukaiseen sidottuun ja vapaaseen omaan pääomaan. Seurakuntatalouden peruspääoma ja arvonkorotusrahasto ovat kuitenkin sidotun pääoman luonteisia eriä siten, että niitä voidaan lisätä tai vähentää vain erityisen painavasta syystä.

Tilikauden tuloksen kautta muodostuvia oman pääoman eriä ovat (*Muut omat rahastot*), *Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä* ja *Tilikauden ylijäämä/alijäämä*.

4.1. Peruspääoma

Peruspääoman tarkoituksena on osoittaa lähinnä verotuloina saatu pääoma, jolla on rahoitettu ensisijaisesti pysyviä vastaavia. Seurakuntatalouden peruspääomaa voidaan korottaa lähinnä edellisten tilikausien ylijäämästä tehtävällä siirrolla. Peruspääoman alentaminen edellyttää erityisen suurta harkintaa ja se tulee kysymykseen vain poikkeustapauksissa. Lisäksi se edellyttää selvitystä siitä, että alentaminen ei vaaranna seurakuntatalouden talouden tasapainoa. (*Seurakuntatalouden peruspääoma muodostettiin avaavassa taseessa 1.1.1999 omaisuuden alkuarvostamisen jälkeen, jolloin seurakuntataloudet siirtyivät soveltamaan kirjanpitolakia.*)

Kirkkovaltuusto/yhteinen kirkkovaltuusto päättää oman pääoman erien välisistä siirroista. Kirkkovaltuuston/yhteisen kirkkovaltuuston päätöksen jälkeen kirjanpidossa tehdään päätöksen mukaiset kirjaukset.

4.2. Arvonkorotusrahasto

Arvonkorotusmahdollisuus koskee vain pysyviin vastaaviin kuuluvia maa- ja vesialueita sekä arvopapereita, jotka eivät ole KPL 5 luvun 2a pykälässä tarkoitettuja rahoitusvälineitä. Arvonkorotus on poikkeuksellinen kirjanpitoerä, jonka kirjaamiseen tulee suhtautua varoen. Arvonkorotuksen edellytyksistä on säädetty KPL 5 luvun 17 §:ssä. Arvonkorotuksen kohteen todennäköisen luovutushinnan tulee olla tilikauden päättyessä pysyvästi sen alkuperäistä hankintamenoa olennaisesti suurempi. Taseeseen saadaan johdonmukaisuutta ja erityistä varovaisuutta noudattaen merkitä aktivoitavan hankintamenon lisäksi enintään todennäköisen

luovutushinnan ja aktivoitavan hankintamenon erotuksen suuruinen arvonkorotus. Arvonkorotusta vastaava määrä on merkittävä arvonkorotusrahastoon. Jos arvonkorotus osoittautuu aiheettomaksi, se on peruutettava.

4.3. Ainaishoitosisopimusten pääomat

Ainaishoitosisopimusten jäljellä olevat pääomat merkitään omaksi tase-eräksi omaan pääomaan. Tämä perustuu siihen, että ainaishoitosisopimuksiin sisältyvänä ehtona on hoitaa ko. haudat vastaanotettujen pääomien tuotoilla ja että pääomia ei saa käyttää ko. hautojen hoitokuluihin (Kkh yleiskirje 30/2005 *Hoitosopimushautojen hallinnointi ja kirjanpito*).

Seurakuntataloudet, joilla on hautainhoitorahasto, kirjaavat ainaishoitosisopimusten pääomat hautainhoitorahaston taseeseen. Ne seurakuntataloudet, joilla ei ole hautainhoitorahastoa, mutta niillä on ainaishoitosisopimusten pääomia, kirjaavat nämä pääomat seurakuntatalouden taseeseen.

4.4. Yleiskatteiset rahastot

Tähän erään sisällytetään seurakunnan oman pääoman yleiskatteiset rahastot tulevia investointimenoja varten. Oman pääoman rahastoille on oltava kirkkovaltuuston hyväksymät säännöt.

Rahastoja voidaan kartuttaa ainoastaan ylijäämäisestä tilikauden tuloksesta ja niiden pääomaa käytetään vain tuloslaskelman kautta.

Oman pääoman yleiskatteiset rahastot mahdollisesti tulevaisuudessa nostettavia eläkemaksuja varten eivät ole hyvän kirjanpitotavan mukaisia. Seurakunnilla on kuitenkin oikeus säilyttää taseessa vanhat eläkemaksujen mahdollista nousua varten tehdyt rahastot, mutta uusien rahastojen perustaminen ja vanhojen eläkemaksurahastojen kartuttaminen ei ole sallittua.

Omaan pääomaan eivät kuulu sellaiset rahastot, joita kartutetaan keräystuotoilla. Keräys-, myynti- yms. tuloilla kerrytettävät erityiskatteiset rahastot kuuluvat toimeksiantojen pääomiin.

Taseen vastaavaa -puolella olevien rahojen ja pankkisaamisten, rahoitusarvopaperien sekä muiden helposti rahaksi realisoitavissa olevien omaisuuserien yhteismäärän tulee olla vähintään yhtä suuri kuin taseen vastaavaa -puolella olevien oman pääoman yleiskatteisten rahastojen ja ylijäämien (tai vähennettynä alijäämillä) sekä varausten yhteismäärä. Jos seurakuntataloudella on yleiskatteisia rahastoja, joille ei ole edellä tarkoitettua katetta taseen vastaavaa -puolella, ne siirretään (mahdollisten alijäämien kera) peruspääomaan.

4.5. Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä

Edellisiltä tilikausilta kertynyt ylijäämä tai alijäämä on merkitty omaan pääomaan erilliseksi eräksi, ellei sitä tai osaa siitä kirkkovaltuuston/yhteisen kirkkovaltuuston päätöksellä ole siirretty *Peruspääoma* -erään. Edellisten tilikausien ylijäämä- tai alijäämäsaldo taseessa ei siten välttämättä vastaa kaikkien edellisten tilikausien yli- ja alijäämien summaa.

4.6. Tilikauden ylijäämä/alijäämä

Tilikauden tulos poistoeron, varausten ja (rahastojen muutosten) jälkeen esitetään taseessa erikseen oman pääoman eränä.

Kirkkovaltuuston/yhteisen kirkkovaltuuston on päätettävä talousarviota sekä toiminta- ja taloussuunnitelmaa hyväksyessään niistä toimenpiteistä, joilla edellisen vuoden taseen osoittama alijäämä katetaan ottaen huomioon myös talousarvion laatimisvuonna kertyväksi arvioitu yli- tai alijäämä (KJ 15:2, 2). Em. säännöksessä alijäämällä tarkoitetaan tase-erien *Tilikauden ylijäämä/alijäämä* ja *Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä* negatiivista summaa.

5. POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET

Vapaaehtoisen varauksen käyttö investoinnin rahoittamiseen merkitään taseeseen poistoeroksi sekä tuloslaskelmaan varauksen vähennykseksi ja poistoeron lisäykseksi.

5.1. Poistoero

Investointivarauksen ja investointirahaston käyttö tarkoitukseensa merkitsee niiden muuttumista poistoeroksi, jota varauksen tai rahaston käyttövuonna ja seuraavina tilikausina vähennetään enintään kyseisen pysyvien vastaavien hyödykkeen kunkin tilikauden suunnitelmapoiston verran. Investointivarauksen ja investointirahaston käyttö investoinnin rahoittamiseen edellyttää poistoerokirjausta.

5.2. Vapaaehtoiset varaukset

Seurakuntataloudella on mahdollisuus tehdä vain investointivaraus (KPL 5:14). Investointivarausten avulla seurakuntatalous voi varautua tulevana vuosina tehtäviin, seurakuntatalouden talouden kannalta merkittäviin investointeihin. Investointivaruksella katettava kohde on yksilöitävä seurakuntatalouden toiminta- ja taloussuunnitelmassa. Investointivaraus voidaan tehdä vain kirkkovaltuuston/yhteisen kirkkovaltuuston päättämään kohteeseen. Investointihankkeen ottaminen seurakunnan toiminta- ja taloussuunnitelmaan ei tarkoita sitä, että seurakuntatalouden olisi pakko tehdä investointivaraus taseeseen. Menettely, jossa investointivarausta kartutetaan tai puretaan tilikauden tuloksen tasaamiseksi ilman, että siirtojen perustana on suunnitellut investointihankkeet tai niiden toteutuminen, ei ole hyvän kirjanpitotavan mukainen. Investointivarauksen tekemistä suositellaan vain huomattavan suurten investointien rahoittamista varten.

Aikaisemmin tehty investointivaraus puretaan, kun pysyvien vastaavien hyödyke hankitaan. Varauksen käyttöä vastaava poistoero kirjataan viimeistään sinä tilivuotena, jona hyödykkeestä aletaan tehdä suunnitelman mukaisia poistoja. Kun hankitaan sellainen pysyvien vastaavien hyödyke, josta ei tehdä suunnitelman mukaisia poistoja, investointivaraus puretaan tulosvaikutteisesti hankinnan toteutumivuoden tilinpäätöksessä.

Jos taseen investointivaraus on suurempi kuin ao. hankitun tai valmistetun investointihyödykkeen toteutunut hankintameno, ylittävä osuus on kirjattava investointivarauksen vähennyksenä sen tilikauden tilinpäätöksessä, jonka aikana hyödyke on hankittu tai valmistunut. Investointivarausten lisäyksiä voi tehdä enintään positiivisen tilikauden tuloksen verran.

~~Seurakuntayhtymissä paikallisseurakunta ei voi tehdä vapaaehtoista varausta, jollei koko seurakuntayhtymän tuloslaskelma osoita vähintään tehtävän tilinpäätöksen käsittelyerän suuruista positiivista tilikauden tulosta. Tämä koskee seurakuntayhtymiä, joihin kuuluvilla paikallisseurakunnilla on omat varat.~~

6. PAKOLLISET VARAUKSET

Tuloslaskelmassa on vähennettävä velvoitteista vastaisuudessa aiheutuvat menot ja menetykset, jos

- ne kohdistuvat päättyneeseen tai aikaisempaan tilikauteen,
- niiden toteutuminen tilinpäätöstä laadittaessa on varmaa tai todennäköistä,
- niitä vastaava tulo ei ole varma eikä todennäköinen sekä
- ne perustuvat lakiin tai seurakuntatalouden sitoumukseen sivullista kohtaan.

Jos menon tai menetyksen täsmällistä määrää tai toteutumisaikaa ei tiedetä, se merkitään taseen pakollisiin varauksiin. Nämä menot ja menetykset kirjataan tuloslaskelmaan ja taseeseen enintään niiden todennäköiseen määrään. (KPL 5:14)

6.1. Eläkevaraukset

Vuoden 1999 alkavaan taseeseen kirjattiin eläkevarauksiksi arvioidut vastaiset eläkemenot, jotka kuuluivat seurakuntatalouden itse maksettaviksi vanhan eläkejärjestelmän mukaan. Nämä vanhan eläkejärjestelmän

mukaiset ja seurakuntatalouden maksettaviksi kuuluvat eläkkeet kirjataan tuloslaskelmaan niiden maksamisen myötä eläkekuluiksi ja taseen eläkevarausta puretaan tilikauden aikana toteutuneiden eläkekulujen verran tuloslaskelmaan kulujen oikaisuksi.

Kun seurakuntatalouden velvollisuus maksaa eläkettä loppuu, taseessa mahdollisesti jäljellä oleva varaus on purettava tuloslaskelmaan. Mikäli taseeseen vuonna 1999 tehty eläkevaraus on käytetty, mutta ko. eläkkeen maksuvelvollisuus jatkuu, seurakuntatalous kirjaa vanhan eläkelain mukaiset eläkemaksut ao. tilikauden kuluiksi.

6.2. Muut pakolliset varaukset

Pakollinen varaus tehdään vastaista hukkamenoa tai menetystä varten, joka ei ole vielä suoriteperusteisesti realisoitunut. Edellytyksenä kirjaamiselle on, että hukkamenon tai menetyksen syntyminen on todennäköistä ja että sen määrä on kohtuullisella tarkkuudella arvioitavissa. Pakollisen varauksen tekemistä edellyttävä vastainen meno voi seurakunnassa olla esimerkiksi takausvastuusta tai ympäristövelvoitteesta todennäköisesti aiheutuva korvausvelvollisuus.

Pakollisina varauksina tuotoista vähennettäviä vastaisia menoja voivat lisäksi olla seurakunnan takuu- ja lopputyövaraus, sopimuksen irtisanomisesta aiheutuvat vastaiset menot tai vastaiset vuokrat tyhjäksi jääneistä tai alemmalla vuokralla edelleen vuokratusta vuokratilasta, joiden suorittamiseen seurakuntatalous on jo tilikauden aikana tai tilinpäätöksen laatimiseen mennessä sitoutunut. Vastaisia menetyksiä ovat tilinpäätöstä laadittaessa esimerkiksi varmoina tai todennäköisinä pidettävät takaushäviöt.

7. TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT

Seurakuntatalouden toimeksiantajalta saadut varat kirjataan toimeksiantojen pääomiin. Toimeksiantojen pääomat ryhmitellään tase-eriin *Lahjoitusrahastojen pääomat* ja *Muut toimeksiantojen pääomat*.

Kun seurakuntatalous on saanut toimeksiantajilta varoja määrättyjen tehtävien hoitamista varten, tase-erä Toimeksiantojen pääomat osoittaa velat, joista seurakuntatalous vastaa toimeksiantajille. Varojen käyttöön ja mahdolliseen kartuttamiseen liittyy ehtoja ja rajoituksia, jotka on ilmaistu testamentissa tai lahjakirjassa.

7.1. Lahjoitusrahastojen pääomat

Tase-erä *Lahjoitusrahastojen pääomat* osoittaa testamentteihin tai lahjakirjoihin perustuvat toimeksiannot, joista seurakuntatalous on vastuussa lahjoittajille.

Erityiskatteisten rahastojen pääomien tuotot (korkotuotot, vuokratuotot, metsänmyyntitulot yms.) ja pääomista aiheutuvat kulut (yhtiövastikkeet, hoitokulut yms.) kirjataan tuloslaskelmaan tuotoiksi ja kuluiksi erillistunnisteen kera. Erityiskatteisen lahjoitusrahaston toimintaan liittyvät nettotuotot tilikauden aikana siirretään toimeksiantojen pääomien lisäykseksi. Erityiskatteisen lahjoitusrahaston toimintaan liittyvien nettokulujen suuruinen summa tilikauden aikana siirretään toimeksiantojen pääomien vähennykseksi.

Erityiskatteinen rahasto perustetaan testamentilla ja/tai muuna lahjoituksena saadusta rahasta tai muusta omaisuudesta, jolla on käyttöehto. Kun seurakunnalle on osoitettu testamentti tai lahjoitus, jossa määritellään sen käyttötarkoitus, seurakuntataloudessa tulee ensin arvioida määritellyn käyttötarkoituksen toteuttamismahdollisuudet. Mikäli seurakuntataloudella on mahdollisuus toteuttaa käyttötarkoitus ja muut mahdolliset ehdot, kirkkoneuvosto/yhteinen kirkkoneuvosto tekee päätöksen testamentin tai lahjoituksen vastaanottamisesta. Tämän jälkeen testamentin tai lahjoituksen varoista perustetaan erityiskatteinen rahasto. Rahastolle laaditaan säännöt (ks. Kirkkohallituksen laatima malli). Kirkkovaltuusto/yhteinen kirkkovaltuusto hyväksyy rahaston säännöt. Rahastolle perustetaan tulosityksikkö. Rahaston pääoma taseessa kohdistetaan rahaston tulosityksikölle.

Rahaston muu omaisuus kuin rahat kirjataan aina toimeksiantojen varoihin luonteensa mukaisille tileille. Rahavarat kirjataan taseen vaihtuvien vastaavien rahatileille. Vaihtoehtoisesti voidaan käyttää mahdollista toimeksiantojen varojen yhteispankkitiliä (monen omistajan pankkitili). Rahavarat kirjataan toimeksiantojen varoihin siinä tapauksessa, jos rahastolla on oma erillinen pankkitili (ei suositella). Taseen vastattavaa

puolella rahaston kaikki varat kirjataan toimeksiantojen pääomiin. Tulosityksiköllä erotellaan eri rahastojen pääomat. Ks. Khh:n yleiskirje 16/2016.

7.2. Muut toimeksiantojen pääomat

Tase-erä *Muut toimeksiantojen pääomat* osoittaa muiden seurakunnan vastuulla olevien toimeksianto- tai välitystehtävien vastuun määrän.

Tyypillisiä muita toimeksiantojen pääomia seurakunnan taseessa ovat hautainhoitorahastojen pääomat, välitystehtävänä hoidetut kolehdit ja muut keräysvarat. Hautainhoitorahaston ja muiden erillisen kirjanpidon puitteissa hoidettujen rahastojen taseiden loppusummat kirjataan tilinpäätöksen yhteydessä seurakunnan taseryhmiin *Toimeksiantojen varat ja Toimeksiantojen pääomat*.

Seurakuntataloudessa kerätyt ulostilitettäväksi (ei oman seurakunnan toiminnan hyväksi) tarkoitetut kolehdit, keräystuotot ja lahjoitukset kirjataan muiden toimeksiantojen pääomaan ao. tasetileille. Ulostilitykset tapahtuvat samoilta tasetileiltä. Kirjauksista on laadittu yksityiskohtainen ohje Kirkon palvelukeskuksen asiakkaille. (Ks. Khh:n yleiskirje 16/2016)

8. VIERAS PÄÄOMA

Vieras pääoma jaetaan taseessa pitkäaikaiseksi ja lyhytaikaiseksi vieraaksi pääomaksi (KPA 1:6,3). Pitkäaikaisella velalla tarkoitetaan sellaista velkaa, joka erääntyy maksettavaksi yhtä vuotta pidemmän ajan kuluttua. Lyhytaikainen velka erääntyy maksettavaksi yhden vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa tilikauden päättymisestä. (KPL 4:7,1).

Vieras pääoma jaetaan taseessa pitkäaikaiseen ja lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan. Pitkäaikaisella vieraalla pääomalla tarkoitetaan velkaa, joka erääntyy maksettavaksi yhtä vuotta pidemmän ajan kuluttua. Seuraavana vuonna erääntyvät pitkäaikaisten lainojen lyhennykset siirretään tilinpäätöstä tehtäessä taseen pitkäaikaisesta vieraasta pääomasta lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan. Samoin käsitellään pitkäaikaisista määräaikaaisista haudanhoitosopimuksista saadut suoritukset.

Tilikauden päättymisen jälkeen seuraavana vuonna erääntyvät pitkäaikaisten lainojen lyhennykset siirretään tilinpäätöksen yhteydessä pitkäaikaisesta vieraasta pääomasta lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan. Samoin tilinpäätöksen yhteydessä siirretään haudanhoitosopimusten saaduista ennakosta seuraavan vuoden osuus lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan.

8.1. Pitkäaikainen vieras pääoma (*lainat*)

8.1.1. *Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta*

Pankeilta ja muilta rahoituslaitoksilta sekä vahinko- ja henkivakuutusyhtiöiltä saadut lainat sisällytetään tase-erään *Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta*.

Rahalaitoslaina voi olla myös sekkiluotto. Luotollisen sekkitilin osalta suositeltavaa on merkitä taseeseen velaksi sekkilimiitin sijasta kulloinenkin sekkivelan määrä. Rahalaitoslaina saattaa olla myös rahoitusvekseli, jota kutsutaan myös omaksi vekseliksi. Rahoitusvekselit asetetaan ensisijaisesti lyhytaikaisen vieraan pääoman tarpeen tyydyttämiseksi. Tällöin seurakuntatalous itse lunastaa vekselin sen erääntyessä. Jos rahoitusvekseli diskontataan pankille sovitun veksellilimiitin rajoissa, käsitellään sitä lyhytaikaisena vieraana pääomana, kun sen juoksuaika on tasan vuosi tai sitä lyhyempi. Limiittiä tai sen käyttämättä olevaa osaa ei esitetä taseessa.

8.1.2. *Lainat julkisyhteisöiltä ja muilta luotonantajilta*

Valtiolta, kunnilta, Kirkkohallitukselta, muilta seurakuntatalouksilta sekä sosiaaliturvarahastoilta ja työeläkelaitoksilta saadut lainat kirjataan tase-erään *Lainat julkisyhteisöiltä*.

Muita luotonantajia ovat muut kuin edellä mainitut kotimaiset ja ulkomaiset lainantajat.

8.2. Saadut ennakot

Saaduilla ennakoilla tarkoitetaan varsinaiseen toimintaan kuuluvasta suoritemyynnistä ennen suoritteen luovuttamista saatua maksua (esim. vuokraennakot). Saatuna ennakoina käsitellään myös pysyvien vastaavien myynnistä saadut ennakkomaksut. Muut kuin varsinaisesta suoritetuotannosta ja pysyvien vastaavien myyntiin liittyen saadut ennakot (esim. korkoennakot) merkitään tavallisesti muihin velkoihin, ellei niitä ole esitettävä taseessa siirtovelkoina.

Saadut ennakkomaksut merkitään pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan, jos niitä vastaavan suoritteen luovuttamiseen kuluu tilikauden päättymisestä lukien enemmän kuin yksi vuosi. Kun suoritteen luovuttamiseen on aikaa yksi vuosi tai vähemmän, saatu ennakko siirretään taseessa pitkäaikaisesta vieraasta pääomasta lyhytaikaiseen. Kun suorite, josta ennakko on maksettu, luovutetaan, ennakkomaksu kirjataan tuloksi.

Yli yhden vuoden pituisista haudanhoitosopimuksista ennakkoon saadut maksut kirjataan hautainhoitorahaston tase-erään *Saadut ennakot*. Mikäli seurakuntataloudella ei ole hautainhoitorahastoa, mutta se tekee yli yhden vuoden pituisia haudanhoitosopimuksia, saadut ennakot kirjataan seurakuntatalouden taseeseen. Tilinpäätöksen yhteydessä siirretään pitkäaikaisista saaduista ennakoista seuraavaan vuoteen kohdistuva osuus lyhytaikaisiin saatuihin ennakoihin.

8.3. Ostovelat

Ostovelkoina esitetään ne velat, jotka johtuvat tuotantotehtävien hankintojen kirjaamisesta suoriteperusteella. Ostovelkoiksi kirjataan raaka-aineiden, tarvikkeiden, tavaroiden ja palvelujen sekä tuotantovälineiden hankinnoista aiheutuvat velat. Ostovelaksi kirjaamisen perusteena on oltava hyödykkeen vastaanottaminen.

Ostovelkatilii sisältää tilivuoden aikana vastaanotetuista hankinnoista syntyneet velat, joita ei vielä ole maksettu tavarain tai palvelun toimittajalle. Ostovelka on pitkäaikainen, jos se erääntyy toimittajalle maksettavaksi yhtä vuotta pidemmän ajan kuluttua tilivuoden päättymisestä. Jos velka erääntyy maksettavaksi useammassa erässä, on se osa velasta, joka erääntyy maksettavaksi seuraavan vuoden kuluessa, esitettävä lyhytaikaisen vieraan pääoman tiliryhmässä.

8.4. Muut velat

Muihin velkoihin sisällytetään mm. veroihin ja sosiaaliturvaan liittyvät velat, esim. maksettujen palkkojen ennakonpidätykset, sosiaaliturvamaksut ja muut ennakonpidätyksen yhteydessä tilitettävät, sosiaaliturvaan liittyvät erät sekä arvonnlisäverovelka.

Muihin velkoihin merkitään myös esimerkiksi vuokrakohteen lunastusvelka silloin, kun seurakuntatalous vuokralaisena kirjaa taseen pysyviin vastaaviin vuokrakohteen lunastusehdon mukaisesti. Tällöin hankintamenoa vastaava lunastusvelka merkitään pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan, paitsi seuraavan vuoden lyhennystä vastaavalta osaltaan lyhytaikaisiin velkoihin. Muita velkoja voivat olla myös esim. palautettavat hautojen lunastusmaksut.

8.5. Siirtovelat

Siirtovelka liittyy tuloon tai menoon, joka realisoituu suoriteperusteisesti eri tilikaudella kuin se saadaan tai maksetaan rahana. Siirtovelkoilla tarkoitetaan seuraavia erii (KPL 4:6,2):

- Tilikaudella tai aikaisemmalla tilikaudella saatuja maksuja sellaisista tuloista, jotka toteutuvat suoriteperusteisesti tai suoriteperustetta vastaavalla tavalla tulevina tilikausina, ellei näitä ole merkittävä ennakkomaksuihin. Tuloennakoina siirtovelkoiksi kirjattavia erii voivat olla mm. etukäteen saadut tuet ja avustukset sekä korot.
- Sellaisia suoriteperusteisesti tai suoriteperustetta vastaavalla tavalla toteutuneita menoja, joista ei ole suoritettu maksua, jollei niitä ole merkittävä ostovelkoihin. Menojääminä siirtovelkoiksi kirjattavia erii

ovat mm. tilikaudelta maksamattomat palkat (esim. ylityöpalkat tai tulospalkkiot) ja tilikaudelta maksettaviin palkkoihin liittyvät laskennalliset henkilösivukulut, mm. eläke-, työttömyys-, tapaturma- ja ryhmähenkivakuutusmaksuvelka siltä osin kuin niitä ei tilitetä tilikaudelta maksettuja palkkoja koskevien ennakonpidätysten yhteydessä, vuosilomapalkkavelka henkilösivukuineen sekä laskennallisiin jaksotuksiin perustuvat vuosi- ja muut alennusvelat, korko-, vakuutusmaksu-, vuokra- ja verovelat.

- Vastaisia menoja ja menetyksiä, jollei niitä ole merkittävä pakollisiin varauksiin KPL 5 luvun 14 §:n 3 momentin mukaisesti. Siirtovelkoihin sisällytetään tilikauden päättyessä realisoitumattomat menetykset ja velvoitteista johtuvat hukkamenot, joiden toteutuminen, realisoitumisen ajankohta ja määrä ovat seuraavalla tilikaudella tilinpäätöstä laadittaessa varmoja.

Taseen kaava

VASTAAVAA	VASTATTAVAA
PYSYVÄT VASTAAVAT	OMA PÄÄOMA
Aineettomat hyödykkeet	Peruspääoma
Aineettomat oikeudet	Osakepääoma
Hautaus-toimen aineettomat hyödykkeet	Arvonkorotusrahasto
Muut pitkävaikutteiset menot	Ainaishoitosisopimusten pääomat
Ennakkomaksut	Muut omat rahastot
Aineelliset hyödykkeet	Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä
Maa- ja vesialueet	Tilikauden ylijäämä/alijäämä
Hautaus-toimen aineelliset hyödykkeet	Tilikauden ylijäämä/alijäämä
Rakennukset	POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET
Kiinteät rakenteet ja laitteet	Poistoero
Koneet ja kalusto	Vapaaehtoiset varaukset
Muut aineelliset hyödykkeet	Keskusrahaston käyttöön
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	PAKOLLISET VARAUKSET
Sijoitukset	Eläkevaraukset
Osakkeet ja osuudet	Muut pakolliset varaukset
Saamiset	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	Lahjoitusrahastojen pääomat
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	Muut toimeksiantojen pääomat
Muut toimeksiantojen varat	VIERAS PÄÄOMA
VAIHTUVAT VASTAAVAT	Pitkäaikainen vieras pääoma
Vaihto-omaisuus	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta
Aineet- ja tarvikkeet	Lainat julkisyhteisöiltä
Keskeneräiset tuotteet	Lainat muilta luotonantajilta
Valmiit tuotteet/Tavarat	Ostovelat
Muu vaihto-omaisuus	Muut velat
Ennakkomaksut	Siirtovelat
Saamiset	Saadut ennakot
Pitkäaikaiset saamiset	Lyhytaikainen vieras pääoma
Myytisaamiset	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta
Lainasaamiset	Lainat julkisyhteisöiltä
Muut saamiset	Lainat muilta luotonantajilta
Siirtosaamiset	Ostovelat
Lyhytaikaiset saamiset	Muut velat
Myytisaamiset	Siirtovelat
Lainasaamiset	Saadut ennakot
Muut saamiset	VASTATTAVAA YHTEENSÄ
Siirtosaamiset	
Rahoitusarvopaperit	
Osakkeet ja osuudet	
Muut arvopaperit	
Rahat ja pankkisaamiset	
VASTAAVAA YHTEENSÄ	